VALTION LIIKUNTANEUVOSTO
Statens idrottsråd

Eduskunnan valtiovarainvaliokunnan sivistys- ja tiedejaosto
8.11.2023 klo 10.00

Asia: HE 41/2023 vp Hallituksen esitys eduskunnalle valtion talousarvioksi vuodelle 2024
Teema: Liikuntatoimi (29.90)

Valtion liikuntaneuvosto nostaa esiin lausunnossaan:

1. Liikunnan rahoitus turvattava pitkäjänteisesti

2. Suomi Liikkeelle -ohjelman rahoitus kohdennettava poikkihallinnollisiin ja vaikuttavimpiin toimenpiteisiin

3. (Kävelyn ja pyöräilyn edistämisen määrärahat nostettava tavoitetasoille. Luonnon virkistyskäytön, hevostalouden sekä terveyden ja hyvinvoinnin edistämisen määrärahat turvattava.)

Tausta

- Lapsista ja nuorista vain noin kolmannes, aikuisista neljännes ja ikäihmisistä harvempi kuin joka viides liikkuu terveytensä kannalta riittävästi. Noin 40 prosentilla lapsista ja nuorista toimintakyky on tasolla joka voi haitata arjessa selviytymistä. Noin 10 prosenttia väestöstä sairastaa tyypin 2 diabetesta, josta merkittävä osa olisi ehkäistävissä elintapamuutoksilla, kuten liikunnalla.

- Väestön liian vähäisen liikkumisen yhteiskunnalliset kustannukset ovat vuositasolla arviolta vähintään kolme miljardia euroa.

- Liikunta fyysisen toimintakyvyn perustana liittyy moniin yhteiskunnallisesti merkittäviin julkishallinnon tehtäviin ja tavoitteisiin, kuten työ- ja toimintakykyyn, terveyteen ja hyvinvointiin, mielenterveyteen, oppimiseen, yhteisöllisyyteen, kotoutumiseen, syrjäytymisen ehkäisyyn, sotilaalliseen suorituskykyyn ja ilmastonmuutoksen torjuntaan.

- Pääministeri Orpon hallituksen ohjelmassa tavoitteeksi on asetettu saada 100 000 uutta työllistä ja pidemmällä aikavälillä nostaa työllisyysaste 80 prosenttiin. Tavoite edellyttää muun muassa työurien pidentämistä sekä osatyökykyisten ja ikääntyneiden työllistymisen lisäämistä. Työkyvyn perustan muodostavat fyysinen, psyykkinen ja sosiaalinen toimintakyky, joihin kaikkiin liikunnalla on merkitystä.

1. Liikunnan valtionrahoitus turvattava pitkäjänteisesti

- **Pääministeri Orpon hallitusohjelmassa on runsaasti toimenpiteitä, jotka tähtäävät liikkumisen, liikunnan ja urheilun vahvistamiseen.**

- **Vuoden 2024 talousarvioesityksessä näkymä liikunnan rahoitukseen on kaksijakoinen**
  - Kokonaisuudessaan määrärahat kasvavat (+20 M€ Suomi Liikkeelle -ohjelmaan)
  - Liikuntatoimen perustoiminnan määrärahat laskevat noin 10 M€. Leikkaukset mm. liikunnan järjestötoiminta (1,3 M€), liikuntapaikkarakentaminen (3 M€), seuratoiminta (1,5 M€) sekä liikunnan koulutuskeskukset (1,5 M€).
  - Liikuntapaikkarakentamisen valtionavustuksilla on tärkeä vipuvaikutus kuntien rakentamisen investoinneille. Leikkauksia ei tulisi kohdentaa aluehallintovirastojen myöntämiin lähiliikuntapaikkahankkeisiin. Lähiliikuntapaikat ovat tärkeitä omatoimisen liikkumisen paikkoja.

- **Huoli hallituskaudelle suunnitelluista kasvavista liikuntamäärärahojen leikkauksista, jotka kohdentuvat liikuntatoimialan perusedellytyksiin** (suunnitellut leikkaukset: v. 2025 n. 6M€, v. 2026 n. 13 M€, v. 2027 n. 31 M€).

  → **Yhteiskunnallisesti tärkeän liikuntatoimialan toimintaedellytysten turvaamiseksi liikunnan valtionrahoituksen nykytaso tulee turvata pitkäjänteisesti.**

- Hallitusohjelmaan on kirjattu yhdeksi urheilun edistämisen tavoitteeksi, että ylimääräiset urheilija-eläkkeet mahdollistetaan kaikille kriteerit täyttäville. Vuoden 2024 talousarvioesityksessä on liikunnan ja urheilun edistämisen määrärahan käyttö rajattu 16 urheilijan täydelle eläkkeelle. **Valtion liikuntaneuvosto pitää tärkeänä, että urheilijaeläkkeet mahdollistetaan kriteerit täyttäville urheilijoille hallitusohjelman mukaisesti.**

2. Suomi Liikkeelle -ohjelman rahoitus kohdennettava poikkihallinnollisiin ja vaikuttavimpiin toimenpiteisiin (1/2)

- **Poikkihallinnollinen työote ja rahoitus liikkumisen edistämiseksi on erittäin tärkeää ja tarpeellista (Suomi Liikkeelle -ohjelma 20M€ / v. 2024).**

- **Ohjelmaan varattua rahoitusta on tärkeää kohdentaa eri hallinnonalojen toimintoihin ja nimenomaan hallitusohjelmaan kirjattuihin Suomi Liikkeelle -ohjelman toimenpiteisiin.**

- Vaikuttavimmat liikkumisen edistämisen toimenpiteet kohdistuvat ihmisten arkeen, kuten varhaiskasvatus-, koulu-, opiskelu- ja työpäivän sekä ikääntyneiden palveluiden liikunnallistamiseen (Suomi Liikkeelle -ohjelman toimenpiteet 5., 9., 11. ja 15.).

- Liikkumisen lisäämisessä vaikuttavinta on kohdentaa toimenpiteitä niihin ihmisiin, jotka liikkuvat nykyisin kaikkien vähiten ja jotka tarvitsevat eniten tukea liikkumiseensa. Näitä kohderyhmiä tavoitetaan ja heidän liikkumista edistetään mm. Suomi Liikkeelle -ohjelmaan kirjatulla liikuntaneuvonnalla (toimenpiteet 2., 3. ja 8.) sekä ikääntyneiden toimintakykyyn panostamalla ja kaatumisen ehkäisemisellä (toimenpide 15).

- **Ohjelman rahoituksella on tärkeää varmistaa, että kaikki eri hallinnonaloille kirjatut toimenpiteet saadaan käyntiin ja kukin hallinnonala sitoutuu ohjelman kirjauksiin.**

2. Suomi Liikkeelle -ohjelman rahoitus kohdennettava poikkihallinnollisiin ja vaikuttavimpiin toimenpiteisiin (2/2)

- **Poikkihallinnollinen Suomi Liikkeelle -ohjelma on uraauurtava, tärkeä toimenpide.**

- **Hallitusohjelma sisältää myös liikkumisen edistämisen kannalta osin ristiriitaisia toimenpiteitä:**
  - Liikunnan arvonlisäverotukseen liittyen
  - Koululaisten terveystarkastusten yhteydessä annettava liikuntaneuvonnan edistäminen vrs. leikkaukset terveystarkastuksiin
  - Pyöräilyn ja kävelyn edellytysten parantaminen vrs. leikkaukset kävelyn- ja pyöräilyn edistämisen rahoitukseen
  - Vanhusten toimintakyvyn edistäminen, kaatumisten ehkäisy, kotona pärjäämisen edellytysten parantaminen vrs. hissi- ja esteettömyysavustusten määrän vähentäminen
  - Tunnistetaan vapaan sivistystyön merkitys osaamisen lisäämisessä ja harrastamisessa vrs. leikkaukset vapaaseen sivistystyöhön
  - Leikkaukset sosiaaliturvaan voivat osaltaan kasvattaa väestön hyvinvointi- ja terveyseroja, lisätä eriarvoisuutta sekä heikentää liikunnan ja liikkumisen yhdenvertaisuutta.